

Inhoud

	Voorwoord	9
1	Inleiding	11
	1.1 Achtergrond	11
	1.2 Opdracht en doelstelling	14
	1.3 Werkgroep en werkwijze	14
2	Wat is verslavingservaringsdeskundigheid?	19
	2.1 Ervaring, ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid	19
	2.2 Visies op verslaving	22
	2.3 Wat is verslaving?	24
	2.4 Ex-verslaafd, in herstel of ervaringsdeskundig?	26
	2.5 Kent herstel een eindpunt?	31
	2.6 De start van herstel	33
	2.7 Terugval bij ervaringsdeskundigen	34
	2.8 Familie-ervaringsdeskundigheid?	37
	2.9 Heeft elke ervaringsdeskundige cliëntervaring?	37
	2.10 Verslavingservaringsdeskundigheid afsplitsen?	38
3	Ervaringen met ex-verslaafde medewerkers uit het verleden	41
	3.1 De waardering voor de bijdrage van ex-alcoholisten is niet nieuw	42
	3.2 Ervaringsdeskundige 'paraprofessionals' in de Amerikaanse zorg	43
	3.3 Aan AA ontleende behandelingen en verschillende functies van de ex-verslaafde staf	44
	3.4 AA-counselor?	45
	3.5 Therapeutische Gemeenschappen	46
	3.6 Ervaringsdeskundigen in drugsprogramma's	48
	3.7 Rationalisering van de zorg en de effectiviteit van ervaringsdeskundigen	48
	3.8 Onderzoek naar verschillen in werkwijze	50
	3.9 Voorkeur voor een rationeel-technische benadering	52
	3.10 Terugkeer van ervaringsdeskundigheid	53
	3.11 Ervaringsdeskundigheid en cliëntenparticipatie	55
4	Ervaringsdeskundigheid en huidige ontwikkelingen in de verslavingszorg	57
	4.1 Herstelondersteunende zorg en rolconflicten	60
	4.1.1 Interne rolconflicten bij ervaringsdeskundige professionals	61
	4.1.2 Externe rolconflicten bij ervaringsdeskundigen	62
	4.2 Ervaringsdeskundigheid binnen de ACT-methodiek	63
	4.3 Het Minnesotamodel	64
	4.4 Scholing	67

5	Verschillende inzet van ervaringsdeskundigheid	71
5.1	Zelfhulpgroepen	71
5.1.1	Geen 'inzet' van ervaringsdeskundigen	72
5.1.2	Wel of geen ervaringsdeskundige groepsleider?	73
5.1.3	Rolverwarring?	73
5.2	Cliëntgestuurde projecten	75
5.3	Ervaringsdeskundigen in andere rollen dan die van zorg- of dienstverlener	77
5.4	Ervaringsdeskundigen in nieuwe rollen in de zorg	77
5.5	Ervaringsdeskundige professionele zorg- en dienstverleners	80
5.5.1	Professionele zorgverleners met ervaringsdeskundigheid	81
5.5.2	Professionele ervaringsdeskundige zorgverleners in opleiding	83
5.5.3	Ervaringsdeskundigen die zich scholen tot professioneel zorgverlener	84
6	Voordelen, valkuilen en aandachtspunten	87
6.1	Actieve bijdrage van ervaringsdeskundigen aan het herstel van cliënten	91
6.1.1	Bespreekbaar maken van schaamtevolle ervaringen	91
6.1.2	Vanuit gedeelde ervaring aansluiten bij de beleving van de cliënt	93
6.1.3	Bieden van perspectief vanuit compassie voor het leed	95
6.1.4	Inzicht in de persoonlijke en praktische betekenis van herstel van een verslaving	96
6.1.5	Kennis van de 'wereld van de gebruiker'	97
6.1.6	Inzicht in en begrip voor het dubbelleven van verslaafde cliënten	98
6.1.7	Tegenstellingen en ambivalenties ten aanzien van gebruik kunnen invoelen	98
6.1.8	Existentiële vragen gerelateerd aan gebruik kunnen invoelen	100
6.1.9	Ondersteunen van cliënten bij het vragen om hulp	102
6.1.10	Aansluiten bij moeilijk bereikbare cliënten	103
6.1.11	Mogelijkheden zien vanuit een houding van hoop	104
6.1.12	Begrip voor terugval als (mogelijk) onderdeel van herstel	105
6.1.13	Triggers, trek en flashbacks begrijpen	105
6.1.14	Gevoeligheid voor de bejegening van cliënten	106
6.1.15	Versterken en inschakelen van eigen regie en ervaringskennis	107

	6.1.16	Inbrengen van zelfhulpgroepen in de zorg	108
	6.1.17	Het bedenken van creatieve oplossingen en nieuwe werkwijzen	109
6.2		Passieve bijdrage van ervaringsdeskundigen aan herstel	109
	6.2.1	Baken van hoop	110
	6.2.2	Rolmodel	110
	6.2.3	Het doorbreken van wij-zij denken	110
	6.2.4	Verminderen van het stigma	110
6.3		Persoonlijke voordelen voor de ervaringsdeskundige	111
	6.3.1	Een problematisch aspect wordt een gewaardeerd aspect	111
	6.3.2	Jezelf zijn in je werk	111
	6.3.3	Uiting van dankbaarheid	113
	6.3.4	Bevorderen van eigen herstel	113
	6.3.5	Persoonlijke zingeving	114
6.4		Persoonlijke aandachtspunten voor ervaringsdeskundigen	115
	6.4.1	Confrontatie met het eigen verslavingsverleden	115
	6.4.2	Stigmatisering als 'ervaringsdeskundige'	115
	6.4.3	Emotionele belasting	117
	6.4.4	Overlap tussen persoonlijke identiteit en professionele identiteit	117
	6.4.5	Parallelproces met cliënten	118
	6.4.6	Andere lading bij terugval	119
	6.4.7	Activeren van onverwerkte zaken	120
	6.4.8	Rolwisseling van cliënt naar ervaringsdeskundige	121
6.5		Werkgerelateerde valkuilen van ervaringsdeskundigen	122
	6.5.1	Verstoorde balans in afstand en nabijheid	122
	6.5.2	Rolverwarring	123
	6.5.3	Projectie van het eigen verhaal op dat van de cliënt	124
	6.5.4	Problemen met protocol	124
	6.5.5	Te veel vasthouden aan eigen visie	126
	6.5.6	Ongepaste en riskante zelfonthulling	126
	6.5.7	Een redder-, aanklager- of slachtofferpositie	128
6.6		Voordelen voor zorgaanbieders van de inzet van ervaringsdeskundigen	131
	6.6.1	Versterking van het cliëntperspectief	131
	6.6.2	Minder uitval in de behandeling	131
	6.6.3	Vernieuwing in werkwijzen	131
	6.6.4	Gemotiveerde medewerkers	132
	6.6.5	Gelijkwaardiger contact	132
	6.6.6	Effectievere inzet van ex-verslaafde medewerkers	132

6.7	Aandachtspunten voor zorgaanbieders en opleidingen	132
6.7.1	Beleid	132
6.7.2	Cliëntenparticipatie versus inzet van ervaringsdeskundige medewerkers	133
6.7.3	Inzet van ervaringskennis van professionele zorgverleners	134
6.7.4	Wij-zij denken	135
6.7.5	Training en scholing	136
6.7.6	Omgaan met feedback	138
6.7.7	Redder-, aanklager- of slachtofferpositie door positionering in de organisatie	139
6.7.8	Belastbaarheid en verzuim	140
6.7.9	De ervaringsdeskundige te veel als ex-cliënt zien	141
7	Adviezen voor werkveld, onderwijs en onderzoek	143
7.1	Algemene adviezen	143
7.2	Adviezen aan het werkveld	145
7.3	Adviezen aan het onderwijs	148
7.4	Adviezen voor onderzoek	150
7.5	Slotadvies	150
	Literatuur	153
	Bijlagen	165
1	Geraadpleegde personen	165
2	Begrippen en afkortingen	169
3	Suggesties voor gebruik van boek en dvd in het onderwijs	173

Deskundig door de verslaving

Praktijken en dilemma's bij de inzet van ervaringsdeskundigheid

Alie Weerman en anderen

ISBN 978 90 8850 371 9 NUR 751 / 895 © 2012 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam